

Eesti Konjunkturiinstituut
Estonian Institute of Economic Research

Eesti toidukaupade positsioon siseturul 2020. aastal

Tallinn
Detsember 2020

Tellijä: Maaeluministeerium

Projektgrupi koosseis: Albert Hansa, Kelly Tänav, Ingrid Niklus, Mati Reiman, Marje Josing

Eesti Konjunkturiinstituut

Rävala 6 19080 Tallinn

Tel 668 1242

E-post: eki@ki.ee

<http://www.ki.ee>

Väljaande andmete kasutamisel või tsiteerimisel palun viidata allikale.

Sisukord

Sissejuhatus	4
Metoodika	5
Tulemused	7
Tabelid ja joonised	11
1. Kodumaiste ja imporditud tavatoidukaupade sortiment, jaehinnad ja osakaal käibes ..	11
2. Kaupluste omamärgitoodete, kodumaiste ja imporditud toidukaupade ja jookide hinnavõrdlus	16
3. Mahetoidukaupade ja -jookide sortiment, hinnavõrdlus tavatoodetega	17

Sissejuhatus

Siseturg on Eesti toiduainetööstusele olnud läbi aegade peamine müügikoht. Ostueelistuste uuringud on näidanud, et Eesti tarbija eelistab küll kodumaist toitu, kuid olenevalt tootegrupist tuleb tootjatel vähem või rohkem konkureerida ka importtoodanguga. 2020. aastal läbi viidud uuringus „Eesti elanike toidukaupade ostueelistused ja hoiakud“ (uuring valmib 2020. aasta lõpus) märkis kodumaise toidu eelistust kolm neljandikku tarbijatest. Tarbija eelistusi korrigeerib alati tugevalt tegelikult pakutav sortiment ja hind ning konkreetne ostuotsus sünnib sageli alles kaupluses.

Käesoleva uuringu eesmärgiks oli välja selgitada Eesti toidukaupade positsioon siseturul, nii kauplustes pakutavate toodete sortimendis kui ka osakaaluna kaupluste käibes. Uuriti ka kodumaiste ja importkaupade hinnatasemetes erinevust. Uuringu tulemusi võrreldi 2019. ja 2018. aasta uuringute tulemustega, mis võimaldab hinnata Eestis toodetu konkurentsipositsiooni muutumist.

Kaubaketid on aina aktiivsemalt pakkumas nn omamärgitooteid, mis konkureerivad analoogsete bränditoodetega peamiselt hinna alusel. Antud töös on kauplustes toimunud vaatlustega kogutud informatsiooni omamärgi toodete pakkumise kohta ja analüüsitud, kuivõrd erineb kaubanduse omamärgitoodete jaehind sarnaste bränditoodete hinnast.

Uuringu kolmandas osas selgitati välja kodumaiste mahetoidukaupade- ja jookide sortimendi laius ning jaemüügi käive. Võrreldi mahetoidukaupade ja tavatoodete hindasid.

Metoodika

Kodumaiste ja imporditud tavatoidukaupade sortiment, jaehinnad ja osakaal käibes

Kaupluste sortimendivaatlus viidi läbi nelja suurema toidukaupluste keti (Coop, Maxima, Selver, Rimi) suuremates kauplustes 2020. aasta septembri jooksul. Antud vaatluse alla kuulusid ainult tavatooted (mitte mahetooted). Sortimendiuuringus fikseeriti kodumaiste ja imporditud toodete sortimendi laius, toodete hinnad ja pakendi suurus. Keskmise sortimendi ja keskmiste hindade arvutamisel arvestati kauplusekettide osakaalusid jaemüügi käibes.

Tulemuste võrdlemiseks 2019. ja 2018. aasta seisuga kasutati Konjunkturiinstituudi poolt samades kauplustes nendel aastatel tehtud sarnase uuringu andmeid.

2020. aasta septembris läbi viidud tavatoidukaupade sortimendi laiuse uuringu objektiks oli 24 kauba-gruppi: piim, juust (laagerdatud poolkõva), määrejuust, jogurt, või, kohupiim, jäätis (0,4-1-liitrisel topsil ja karbis), toiduõli, veiseliha (jahutatud, maitsestatamata), sealiha (jahutatud, maitsestatamata), linnuliha (jahutatud, maitsestatamata), lihakonservid, keeduvorstid ja viinerid, suitsuvorstid, suitsuliha, leib, nisujahu, küpsised, õlu, viin, mahlad ja nektarid, kaerahelbed, konservkurk, värske kala.

Lisaks fikseeriti igas kaupluses kodumaiste ja imporditud tavatoidukaupade hinnad järgmisi indikaator-kaupade (kaubagruppide) kohta:

1. piim – 1-liitrisel kile- ja purepakendis 2,5% ja 3,5% maitsestatamata lehmapiim
2. juust – maitsestatamata Edam, Gouda, Tilsit, v.a alla 200 g viilutatud väikepakendid
3. määrejuust – karpides määre- ja toorjuustud
4. jogurt – 125-500 g (mets)maasikajogurtid
5. või – vähemalt 82% rasvasusega maitsestatamata või
6. kohupiim – 200-250 g pakid, 300-500 g torud
7. vanilj jäätis 0,8-1-liitrisel pakendis, 1 liitri hind
8. toiduõli – 1-liitrisel kuumpressitud rapsiõlid
9. veiseliha – jahutatud, maitsestatamata guljašš, strogonov
10. sealiha – jahutatud, maitsestatamata kaelakarbonaad, kondita praetükk
11. linnuliha – jahutatud, maitsestatamata broilerikintsud
12. lihakonservid – koduloomadest ja -lindudest, v.a pasteetid
13. keeduvorstid ja viinerid – kõik, v.a alla 200 g viilutatud väikepakendid
14. suitsuvorstid – kõik täis-, pool- ja toorsuitsuvorstid, v.a alla 200 g viilutatud väikepakendid
15. suitsuliha – kõik, v.a alla 200 g viilutatud väikepakendid
16. leib – kõik, v.a tasku-, tera- ja koorikleivad ja käsitooleivad
17. nisujahu – kõik, v.a käsitoorejahud ja täisterajahud
18. küpsised – enamlevinud kõvad ilma täidise ja katteta pakiküpsised

19. õlu – 0,33-0,5-liitrised plekkpurgid, ka alkoholita
20. viin – alkoholisisaldusega 35-45%, 0,7-1-liitrised pudelid
21. mahlad ja nektarid – 1-liitrised õunamahlad
22. kaerahelbed – maitsestatamata tavalised, röstitud ja kiirkaerahelbed
23. konservkurk – terved lisanditeta marineeritud kurgid kuni 1-liitristes klaaspurkides
24. värske kala – forell (või forellifilee)

Kaupluste omamärgitoodete, kodumaiste ja imporditud tavatoidukaupade ja -jookide hinnavõrdlus

Hinnavõrdlus viidi läbi nelja suurema toidukaupluste keti (Coop, Maxima, Selver, Rimi) kauplustes. Kodumaiste ja imporditud toidukaupade ja jookide hinnavõrdlusele kaasati kuni 5 madalama kilo- või liitrihinnaga (munadel 10 tk) toodet. Kusjuures ühes tootegrupis võeti võimalusel võrdlusele sama arv kodumaiseid ja imporditud tooteid. Keskmiste hindade arvestamisel võeti arvesse kauplusekettide osakaalud müügikäibes.

Kodumaiste mahetoidukaupade ja -jookide sortiment, hinnavõrdlus tavatoodetega ja müügikäibe

Kodumaiste mahetoidukaupade ja -jookide sortimendivaatlused viidi läbi 2020. aasta septembri esimesel nädalal Tallinna kuues toidukaupluses (Selver, Rimi sh Talu Toidab ala, Stockmann, Ökosahver, Mahemarket ja Biomarket). Vaatluse käigus registreeriti kodumaise mahetooti nimetus, tootja, pakendi suurus ja hind. Eraldi tootenimetusega fikseeriti kõik kohalikud mahetooted, mille nimetus, tootja või pakendi suurus oli erinev. Maitse- ja ravimtaimede sortimenti vaadati lisaks neljas apteegis (Apotheka, Südameapteek, Benu Apteek ja Euroapteek). Sortimendi nimekirja liideti 2020. aastal Ökosahvris müügil olnud hooajalised mahetooted (värsked puuviljad, köögiviljad, marjad jms). Mahetoodete jaehindadega võrdlemiseks koguti võimalikult sarnaste tavatoodete hinnad Tallinna kolmest suurest ketikauplusest (Selver, Prisma ja Rimi) ning eelnevalt nimetatud apteekidest. Tavatoodete hulgast valiti võrdluseks Eesti tootjate tooted, mis omadustelt ja pakendi suuruselt on mahetoodetele kõige sarnasemad. Mahetoodetega võrdluses olevate tavatoodete hinnad võivad seetõttu olla erinevad teistest EKI poolt kogutud ja avaldatud jaehindadest.

Mahetoodete müügikäibe välja selgitamiseks viis EKI 2020. aasta kevadel läbi suuremate mahetootjate ja -käitlejate küsitluse 2019. aasta müügitulemuste kohta. Andmeid avaldasid 250 tootjat/käitlejat ja nendest lähtuvalt arvutas EKI välja tootjate ja käitlejate mahetoodete müügikäibe (müük kauplustele, otsemüük ja müük valdavalt jaekauplusi varustavatele vahendajatele). Osad ettevõtted ei olnud nõus küsitlusele vastama, tuues põhjuseks ajapuuduse, juba piisavalt suure andmete esitamise kohustuse ja põhimõtte, et küsitlustele ei vastata ning ärisaladusi ei avaldata.

Mahetoidukaupade ja -jookide müügikäibe väljaarvutamiseks lisati tootjalt/käitlejatelt saadud andmetele jaekaubanduslikuks juurdehindluseks Statistikaameti poolt avaldatud 2019. aasta kvartalite keskmine kaubanduslik juurdehindlus toidukaupade, jookide ja tubakatoodete jaemüügiga tegelevates spetsialiseeritud kauplustes (2019. aasta kvartalite keskmine juurdehindlus 30,88%). Mahetoidukaupade ja -jookide müügikäivet võrreldi Statistikaameti 2019. aasta toiduainete jaemüügi andmetega spetsialiseerimata kauplustes.

Tulemused

Sortiment

Eesti Konjunkturiinstituudi poolt 2020. aasta septembris läbiviidud sortimendi- ja hinnavaatluse käigus kaardistatud tootegruppides oli kodumaiste tavatoodete osakaal sortimendis kokku 57% (2019. aastal 56%).

Kodumaiste toodete osakaal sortimendis oli suurim keeduvorstide ja viinerite (90%), piima (90%) ning suitsuliha (86%) tootegrupi sortimendis. Importkauba osakaal sortimendis oli suurim toiduõli (96%), kaerahelveste (86%) ja küpsiste (74%) tootegrupis.

2020. aastal oli kodumaiste toodete valik ülekaalus 24 kaubagrupist 17-s (2019. aastal 15-s kaubagrupis).

2020. aastal suurenes (2019. aastaga võrreldes) kohalike toodete sortiment 24-st tootegrupist 11-s (jogurt, või, jäätis, veiseliha, sealih, linnuliha, leib, küpsised, õlu, mahl ja konservkurk). Importtoodete sortiment suurenes 8-s tootegrupis (määrdejuust, jogurt, linnuliha, lihakonservid, keeduvorstid, suitsuvorstid, leib ja nisujahu). Kolme viimase aasta võrdluses on kasvanud imporditud jogurti, lihakonservide, leiva ja nisujahu sortiment, kuid imporditud veiseliha, mahla ja kala sortiment on langustrendis. Viimasel kolmel aastal on kasvanud kodumaise leiva ja veiseliha sortiment, kuid kodumaise kohupiima ja suitsuliha sortiment on langustrendis.

Kõige laiem oli 2020. aastal õlle sortiment, mida oli keskmiselt 273 nimetust kaupluse kohta (150 kodumaist ja 123 imporditud) (tabel 1.1). Küpsiseid oli pakkumises 169 nimetust (45 kodumaist ja 124 imporditud), viina 133 (53 kodumaist ja 80 imporditud), jogurtit 123 nimetust (84 kodumaist ja 39 imporditud), suitsuliha 117 (101 kodumaist ja 16 imporditud). Kodumaise õlle sortiment on tublisti kasvanud Coopis ja Rimis. Kodumaiste küpsiste sortiment oli kõige laiem Selveris ja Coopis ja kõige kitsam Rimis, samas Rimi kauplustes oli kõige laiem imporditud küpsiste sortiment. Kõikides vaatluse all olevates kaubanduskettides (v. a Selver) kasvas mõnevõrra imporditud jogurti sortiment (eelmise aastaga võrreldes). Imporditud viina sortiment langes mõnevõrra Coopis ja Selveris, kuid kasvas Maximas ja Rimis. Kodumaise suitsuliha sortiment kasvas veidi Coopis ja Selveris, kuid langes Maximas ja Rimis.

Juhtpositsioonil sortimendi kasvus oli õlu, kus valik kaupluses kasvas 2020. aastal võrreldes eelmise aastaga 28 kohaliku õllesordi võrra. Kodumaise leiva ja küpsiste sortiment suurenes 14, sealih 9, mahla 7, jogurti 6, jäätise 5, linnuliha 4, konservkurkide 2 ning või ja veiseliha valik ühe toote võrra keskmiselt kaupluse kohta. Importtoodetest suurim kasv sortimendis oli suitsuvorstil ja leival (+9 toodet), järgnesid jogurt (6), määrdejuust ja nisujahu (5), lihakonservid (3), keeduvorstid (3) ja linnuliha (2) toote võrra keskmiselt kaupluse kohta.

Kodumaise suitsuvorsti valik vähenes aastaga 19 toote, juustu valik 12, määrdejuustu valik 8, suitsuliha 5, kohupiima ja keeduvorstide 4, lihakonservide 2 ja viina valik 1 toote võrra keskmiselt kaupluse kohta. Importtoodetest vähenes sortiment enim küpsiste osas (-21 toodet keskmiselt kaupluse kohta).

Hinnad

24-st vaatluse all olnud kaubagrupist olid kodumaised tooted odavamad 16-s kaubagrupis (4 toote võrra rohkem kui 2019. aastal). Importtooted olid odavamad 8-s kaubagrupis (jäätis, veiseliha, lihakonservid, keeduvorstid ja viinerid, küpsised, kaerahelbed, konservkurgid ja kala) (tabel 1.2). 2019. aastal olid importtooted odavamad 10-s kaubagrupis.

Kaupluste **omamärgitooded** on enamasti odavamad kui analoogsed kodumaiste tootjate kaubamärgiga kaubad. Kõige suurem oli kaupluste omamärgitoodete ja kodumaise tootja kaubamärgi toodete hinnavahe kaerahelveste, lihaga pelmeenide ja koorejäämise puhul (tabel 2.1).

Osakaal käibes

19 -s kaubagrupis andis kodumaine kaup üle 50% käibest ja 7 tootegrupis üle 80% käibest ehk jäi 2019. aasta tasemele. Kodumaine kaup on käibes valdav (üle 90%) vorstide, suitsuliha, piima ja leiva tootegrupis (tabel 1.3; joonis 1.2).

2020. aastal paranes Eesti toidukauba positsioon võrreldes 2019. aastaga (jaekettide hinnangul) 12 tootegrupi käibes: või, õlu, veiseliha, sealih, linnuliha, määrdajuust, juust, jäätis, nisujahu, küpsised, kaerahelbed ja kala (joonis 1.2). Eesti toodetest kasvatas käibes osakaalu kõige enam õlu (10 protsendipunkti), nisujahu (7 protsendipunkti) ja või (6 protsendipunkti). Vähenes kodumaise kauba osakaal käibes kõige enam suitsuvorstide (4 protsendipunkti), suitsuliha (3), lihakonservide (3) ja leiva (3) gruppis.

Viimase kolme aasta lõikes on käibes osakaalu kasvatanud Eesti juust, või, jäätis, veiseliha, sealih ja küpsised. Vaatamata sortimendi vähenemisele (näiteks juustu, määrdajuustu, kohupiima ja viina osas) eelistab käibe andmete põhjal Eesti tarbija endiselt eestimaist (tabel 1.3). Värske kala 2020. aasta müügi käibes jäi imporditu osakaal 2018. aasta tasemele. Imporditud kohupiima, toiduõli ja viina osakaal käibes kasvas viimase kolme aasta lõikes marginaalselt.

Suurim kohaliku toidukauba osatähtsus jaekettide käibes oli ostujuhtide esitatud andmeil Coopis, järgnesid Selver, Rimi ja Maxima.

Mahetooded

Kodumaiste mahetoodete sortimendis oli 2020. aasta vaatluse ajal 1931 toodet (tabel 3.1), mis on 152 toote ehk 8,5% võrra enam kui 2019. aastal. 2020. aastal oli kogusortimendi juurdekasv pea kaks korda suurem kui 2019. aastal. Sortimendi hulka on loetud ka Ökosahvris vaatlusevälisel ajal müügil olnud hooajalised tooted (värsked marjad, puu- ja juurviljad ning neist valmistatud tooted). Sortiment kasvas 2020. aastal kõigis suuremates tootegruppides, välja arvatud liha ja lihatoodete grupis. Väiksemates alagruppides langes sortiment kaunviljatoodete ja õlide osas.

Suurima osakaalu kogusortimendist moodustavad endiselt tera- ja kaunvilja ning õlitooted (18%), mille osakaal sortimendis langes aastaga ühe protsendipunkti võrra. Samapalju kasvas osakaal kogusortimendis maitse-, ravimtaimede ja teede tootegrupil ning maiustuste tootegrupil (osakaal vastavalt 15% ja 6%). Suur on ka kartuli, köögivilja ja neist valmistatud toodete (14%) ning puuviljade, marjade ja neist valmistatud toodete osakaal (13%). Liha ja lihatoodete osakaal kogusortimendis langes ühe protsendipunkti võrra (6%). Ülejäänud tootegruppide osakaalud võrreldes eelmise aastaga ei muutunud. Väikseima osakaaluga on munad, mis moodustavad kogusortimendist 0,8%.

Suurim sortimendi kasv oli maitse-, ravimtaimede, teede, kohvide tootegrupis, kuhu lisandus aastatagusega võrreldes 36 tootenimetust. Peamiselt lisandusid erinevad teesegud ja kuivatatud ravimtaimed. Sortimendi kasvult järgnes maiustuste tootegrupp, kuhu lisandus aastaga 30 tootenimetust. Suurema osa maiustuste tootegrupist moodustavad erinevad šokolaaditooted ning marmelaadid. 21 tootenimetust lisandus tera-, kaunvilja ja õlitoodete tootegruppi, kus kasvas peamiselt teravilja- ja jahutoodete arv. Puuviljade, marjade ja neist toodete sortiment laienes 19 tootenimetuse võrra. Peamiselt lisandusid töödeldud puuvilja- ja marjatooted. Puuviljade hulgas vähenes sel aastal õunasortide arv. Kartuli ja köögivilja tootegruppi lisandus 10 tootenimetust, millest valdava osa moodustasid erinevad kartulisordid. Kartuli kasvatajad/edasimüüjad on hakanud aina enam toodangule lisama sordinimetusid. Maheköögiviljade hulgas on tooteid, mida kodumaiste tavatoodete hulgast leiab harva või üldse mitte – värvilised porgandid, peedid, sibulad, nn beebijuurviljad, võrsed, idud, erilised sordid (erinevad kapsa- ja kõrvitsasordid). Beebitoitute tootegrupp kasvas 16 nimetuse võrra - olemasolevad tootjad laiendasid sortimenti. Muude toodete hulka lisandus 13 uut tootenimetust, peamiselt seened ja nn supertoidud (erinevad väetoitude segud, proteiinipulbrid, -batoonid jne). Piimatoodete sortiment kasvas 6 tootenimetuse võrra – lisandus erinevad jogurteid, kefiire, kitsepiimatooted juba pikemalt tegutsenud kui ka uutelt tootjatelt. Mee ja meetoodetele lisandus 7 tootenimetust – lisandus nii uusi tootjaid kui ka uusi tooteid. Munade sortiment suurenes 3 nimetuse võrra – lisandusid uued tootjad.

Suurematest tootegruppidest vähenes ainsana liha ja lihatoodete sortiment 12 toote võrra valdavalt valmistoodete ja pooltoodete arvelt.

Mahetoodete sortiment on pidevas muutumises. Mitmeid tooteid valmistatakse vaid lühiajaliselt vastavalt toorme kättesaadavusele (väiksemad tootjad ei osta toorainet kokku, vaid kasutavad ainult enda toorainet) ja hooajalisele nõudlusele (piparkoogid, vastlakuklid, toorsalatid, spetsiifiliste lisanditega tooted vms). Pidevalt töötatakse välja uusi maitseid ja tooteid, et teistest eristuda. Lisaks toimub sortimendis palju muutusi seoses tootjate ja toodete vahetumisega tootegrupisiseselt ilma et see tootegrupi lõplikus sortimendi suurusel kajastuks. Iga aastaga muutub kaupluste mahetoodete valik mitmekesisemaks, kuid igapäevaselt tarbitavaid toidukaupu jõuab paraku tavapoe lettidele endiselt vähe ning värske mahe kartulite, köögi- ja puuviljade hooaeg on lühike.

Mahetoodete sortimendivaatlus toimub septembri esimesel nädalal ja seetõttu võib kauplustes aasta jooksul müügil olla rohkem erinevaid mahetooted. Suurimat valikut mahetoidukaupu ja -jooke pakkus 2020. aastal Ökosahver, milles oli müügil vähemalt 1170 kodumaist mahetoodet. Sortimendi osas järgnesid Talu Toidab ja Rimi hüpermarket ala kokku vähemalt 610, Biomarket 350, Stockmann 150, Selver 190 ja Mahemarket 180 kodumaise mahetootega. Apteekidest oli enim kodumaiseid maitse- ja ravimtaimi ning teesid müügil Apothekas ja Südameapteegis (mõlemas 30 tootenimetust), järgnesid Euroapteek ja Benu Apteek vastavalt 20 ja 10 tootenimetusega. Üldiselt on apteekides maitse- ja ravimtaimede ning teede sortimendi muutused väikesed.

2020. aasta septembris läbi viidud kodumaiste mahe- ja tavatoodete hinnavõrdlusest lähtuvalt on mahetooted kauplustes müügil kõrgema hinnaga kui analoogsed tavatooted (tabel 3.2). Eranditeks on osad taimeteed, piimatooted ning liha ja lihatooted, kus mahetooted on sageli odavamad kui tavatooted või oluliselt väiksema hinnaerinevusega kui teised mahe- ja tavatooted. Kõige suurem on mahe- ja tavatoote hinnaerinevus kartulil ja köögiviljal ning see on aastataguse ajaga võrreldes enamasti kasvanud. Mahekapsas maksis 2020. aasta septembris 7 korda rohkem kui tavakapsas, mahepeet 6 ja lahtine

maheporgand 4 ning mahekaalikas 3 korda rohkem kui vastav tavatoode. Lahtine mahekartul on veidi enam kui 3 korda kallim kui lahtine tavakartul.

2020. aastal võrreldes 2019. aastaga odavnesid nii mahe- kui ka tavatoodetest enim köögiviljad (tabel 3.3). Keskmine hind langes 2020. aastal mahepeedil 31% (tavapeedil 49%), lahtisel ja pakitud maheporgandil vastavalt 33% ja 36% (lahtisel ja pakitud tavaporgandil vastavalt 32% ja 15%) ning mahepeakapsal 28% (tavapeakapsal 48%). Mahekaalika hind 2020. aastal langes 25% (tavakaalika hind tõusis 29%) ja maheküüslaugu hind tõusis 25% (tavaküüslaugu hind langes 13%). Mahekartul kallines - lahtine 7% ja pakitud 15%, vastavad tavatooted odavnesid 16% ja 10%. Liha ja -lihatoodete, munade ning teede ja ravimtaimede tootegruppides hinnad aastaga valdavalt kasvasid nii mahe- kui ka tavatoodeltel. Jahu- ja teraviljatoodete hinnad enamasti langesid, välja arvatud mahenisujahu ja tavarukkijahu, mille hinnad tõusid vastavalt 2% ja 5%. Tavaleibade hinnad kasvasid (tavaleib 2% ja käsitöö tavaleib 5%), maheleiva hind mõnevõrra langes (1%). Võrreldes 2019. aastaga olid 2020. aastal puuvilja ja marjade ning neist valmistatud toodete hinnad kõrgemad. Kehva saagiaasta tõttu oli kõige suurem hinnatõus õuntel (tavaõunal 16% ja maheõunal 14%) ning õunamahlal (maheõunamahlal 10% ja tavaõunamahlal 16%). Piimatoodetest kallinesid aastaga enim maitsestatud mahejogurt ja mahekohupiimakreem vaniljega (vastavalt 16% ja 11%).

Kodumaiste mahetoidukaupade ja -jookide müügi käive oli 2019. aastal mahetootjate ja -käitlejate küsitluse tulemuste põhjal 18,5 miljonit eurot (koos otsemüügiga), mida on 2 miljonit ehk 13% enam kui 2018. aastal. Eksperthinnangule tuginedes moodustab kodumaise mahetoodangu jaekäive kogu mahetoodangu jaekäibest ca 30%. Kogu mahetoidukaupade jaeturumaht on EKI arvutuste kohaselt vähemalt 61,8 miljonit, mis on 13% enam kui 2018. aastal, mil see oli 54,6 miljonit.

Statistikaameti andmetel oli 2019. aasta toiduainete jaemüük spetsialiseerimata kauplustes ilma alkoholsete jookide ja tubakata 1,7 miljardit eurot.

2019. aastal moodustas kogu mahetoidukaupade jaeturumaht toidukaupade jaeturumahust 3,7% (2018. aastal 3,4%). Kodumaiste mahetoodete osa oli toidukaupade jaemüügist EKI andmetel 1,1% (koos otsemüügiga).

Tabelid ja joonised

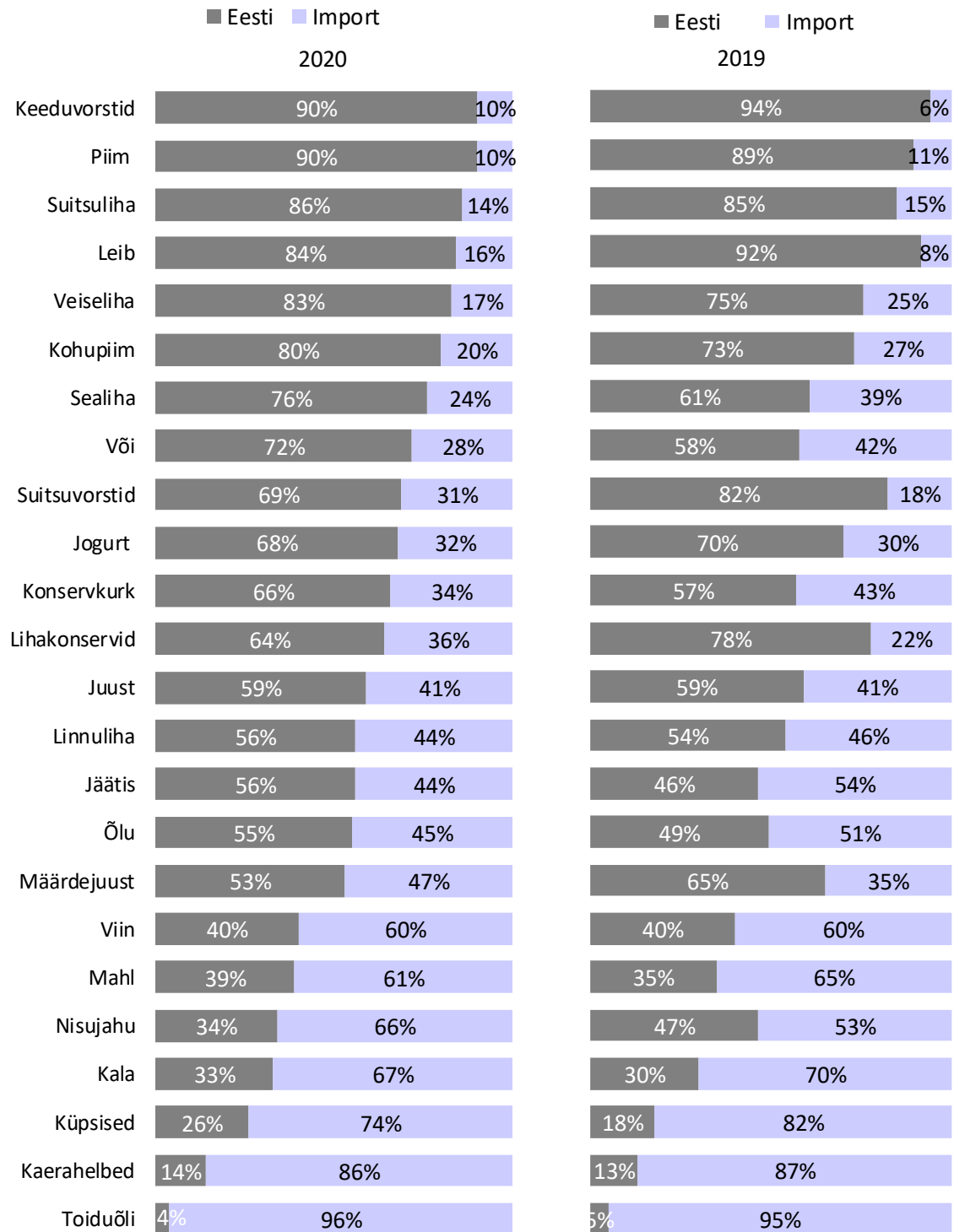
1. Kodumaiste ja imporditud tavatoidukaupade sortiment, jaehinnad ja osakaal käibes

Tabel 1.1. Kodumaiste ja importkaupade sortimendi laius (nimetuste arv keskmiselt kaupluses)

Kaubagrupp	2020	2020	2019	2019	2018	2018
	Eesti kaup	Import	Eesti kaup	Import	Eesti kaup	Import
Piim	17	2	17	2	17	2
Juust	67	46	79	56	60	34
Määrdejuust	27	24	35	19	28	24
Jogurt	84	39	78	33	94	30
Või	10	4	9	7	9	7
Kohupiim	69	18	73	28	82	19
Jäätis	44	34	39	46	42	29
Toiduõli	3	67	3	67	4	63
Veiseliha	21	4	20	7	18	9
Sealiha	24	7	15	10	20	8
Linnuliha	16	12	12	10	15	12
Lihakonservid	19	11	21	8	17	7
Keeduvorstid, viinerid	59	7	63	4	61	5
Suitsuvorstid	53	24	72	15	73	20
Suitsuliha	101	16	106	19	110	15
Leib	87	16	73	7	68	7
Nisujahu	6	12	6	7	5	5
Küpsised	45	124	31	145	40	132
Õlu	150	123	122	127	126	112
Viin	53	80	54	81	53	67
Mahlad, nektarid	43	68	36	69	39	94
Kaerahelbed	2	12	2	13	3	11
Konservkurk	18	9	16	12	22	10
Värske kala	3	6	3	7	3	10

Allikas: Eesti Konjunkturiinstituut

Joonis 1.1. Kodumaise kauba osatähtsus sortimendis (% nimetuste arvust)

Tabel 1.2. Kodumaiste ja importkaupade keskmised hinnad (€/kg)

	2020 Eesti kaup	2020 Import	2019 Eesti kaup	2019 Import	2018 Eesti kaup	2018 Import
Piim (2,5%-3,5% 1-l kile- ja purepakk)	0.73	0.75	0.74		0.76	
Juust (Edam, Gouda, Tilsit)	8.87	13.50	9.31	14.99	8.91	12.45
Määrdejuust (karpides)	7.49	9.03	7.85	11.50	7.91	12.00
Jogurt (125-500 g maasikajogurt)	3.58	4.11	3.50	3.58	3.62	4.23
Või (vähemalt 82% maitsestatamata või)	10.11	12.33	10.30	13.85	10.83	12.64
Kohupiim (200-500 g pakid ja torud)	3.78	4.19	3.74	4.86	3.74	
Jäätis (vaniljejäätis 0,8-1 liitrisel pakis € l)	2.49	1.86	3.09	2.11	3.52	2.95
Toiduõli (1-L kuumpressitud rapsiõli)	1.92	2.19	1.89	2.07	1.94	1.89
Veiseliha (guljašš, strogonov)	11.84	8.03	11.81		11.06	
Sealiha (kaelakarbonaad, praetükk)	6.71	6.94	6.93	6.42	6.94	5.35
Linnuliha (broileri kintsud)	2.98	2.99	2.91	2.85	2.99	2.85
Lihakonservid (kodulooma ja –linnu)	9.09	5.93	9.04	5.95	7.23	8.02
Keeduvorstid, viinerid	5.54	3.65	5.24	4.22	5.17	3.87
Suitsuvorstid	11.09	13.62	11.41	11.15	11.24	15.63
Suitsuliha	9.72	10.95	9.05	12.46	9.00	15.34
Leib (v.a tasku-, tera- ja koorikleib)	2.03	2.11	2.06	2.15	1.87	2.17
Nisujahu (v.a käsitöö- ja täisterajahu)	0.68	0.89	0.66	0.84	0.77	0.86
Küpsised (ilma täidiseta pakiküpsised)	5.11	4.17	5.11	4.03		4.63
Õlu (0,33-0,5 L plekkpurgid) €/l	2.52	2.91	2.83	3.25	2.83	3.46
Viin (35-45% 0,7-1 L pudelid) €/l	20.83	26.93	21.41	29.14	25.90	35.04
Mahlad, nektarid (1 L õunamahlad) €/l	1.12	1.84	1.09	2.03	1.18	2.21
Kaerahelbed	2.06	1.65	2.06	1.59	1.70	1.43
Konservkurk (1 L klaaspurgis terve kurk)	3.09	2.59	3.01	2.45	2.82	2.40
Värske kala (forell või forellifilee)	8.99	8.01	10.99	8.49	14.99	11.57

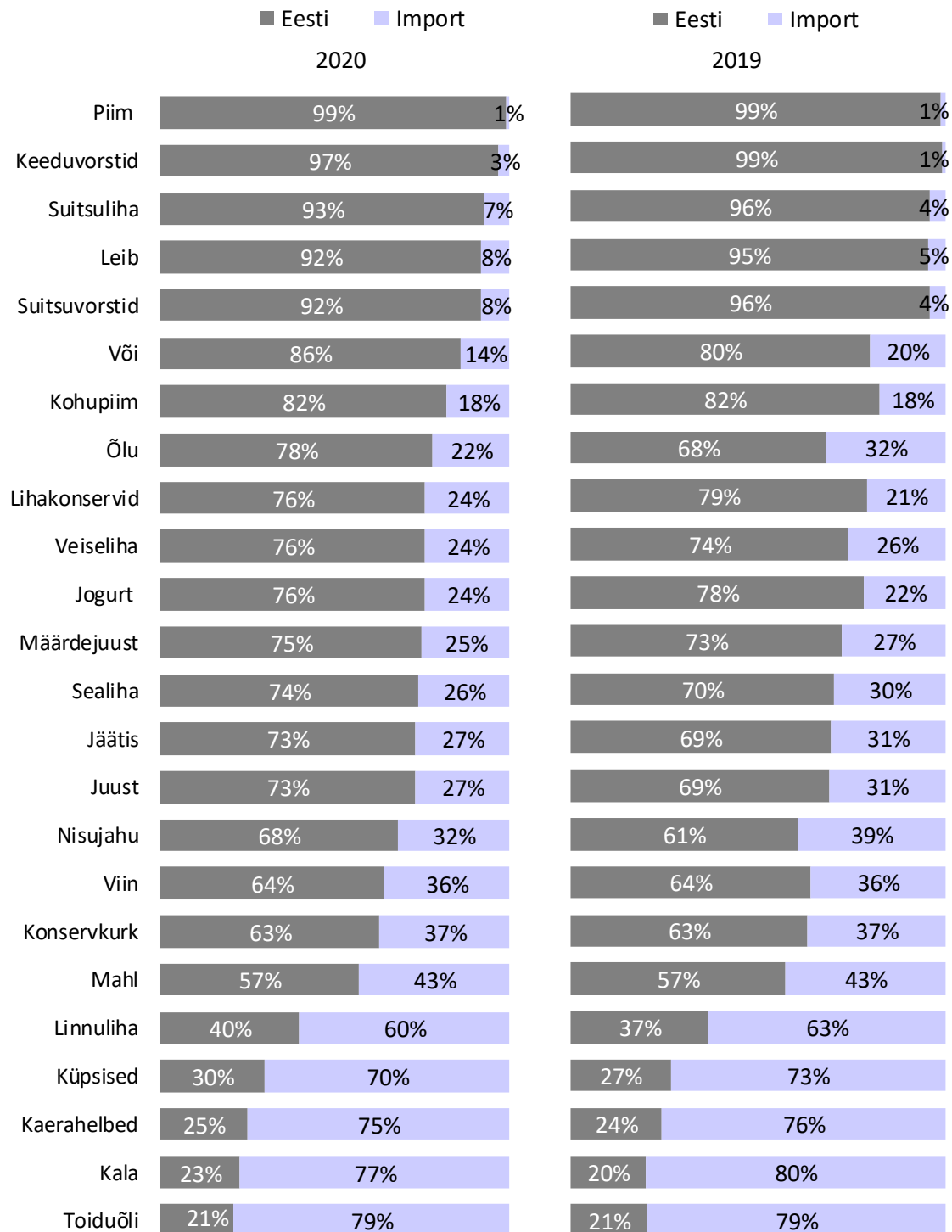
Allikas: Eesti Konjunkturiinstituut

Tabel 1.3. Kodumaiste ja importkaupade osakaal tootegrupi käibes %

	2020 Eesti kaup	2020 Import	2019 Eesti kaup	2019 Import	2018 Eesti kaup	2018 Import
Piim	99	1	99	1	97	3
Juust	72	27	69	31	66	34
Määrdejuust	75	25	73	27	76	24
Jogurt	76	24	78	22	74	26
Või	86	14	80	20	71	29
Kohupiim	82	18	82	18	83	17
Jäätis	73	27	69	31	68	32
Toiduõli	21	79	21	79	32	68
Veiseliha	76	24	74	26	65	35
Sealiha	74	26	70	30	64	36
Linnuliha	40	60	37	63	46	54
Lihakonservid	76	24	79	21	73	27
Keeduvorstid, viinerid	97	3	99	1	99	1
Suitsuvorstid	92	6	96	4	95	5
Suitsuliha	93	7	96	4	94	6
Leib	92	8	95	5	94	6
Nisujahu	68	32	61	39	74	26
Küpsised	30	70	27	73	25	75
Õlu	78	22	68	32	78	22
Viin	64	36	64	36	67	33
Mahlad, nektarid	57	43	57	43	53	47
Kaerahelbed	25	75	24	76	31	69
Konservkurk	63	37	63	37	62	38
Värske kala	23	77	20	80	23	77

Allikas: Eesti Konjunkturiinstituut

Joonis 1.2. Kodumaise kauba osatähtsus käibes

2. Kaupluste omamärgitoodete, kodumaiste ja imporditud toidukaupade ja jookide hinnavõrdlus

Tabel 2.1. Eesti, imporditud ja kaupluste omamärgitoodete jaehinnad kauplustes (€/kg)

	Toote päritolu			Eesti toote hinnaindeks, kui kaupluste oma- märgitoodete=100
	Eesti toode	Import- toode	Kaupluste omamärgi- toode	
Või (maitsestatamata)	9.94	11.21	7.57	131.3
Maasikajogurt (1 kg pure)	1.44	1.88	1.29	111.8
Maasika joogijogurt (1 kg kile)	1.01	0.69	0.86	116.5
Sulatatud juust karbis (maitsestatamata)	6.25	7.80	6.19	101.0
Koorejäätis (1 l, vanilje maitseline)	6.24	4.19	3.93	158.7
Puurikana munad (M 10 tk; €/10 tk)	1.56	1.16	1.16	133.9
Õrrekana munad (M 10 tk; €/10 tk)	2.04	2.02	1.71	119.0
Nisujahu (2 kg pakend)	0.70	0.79	0.51	137.6
Kaerahelbed (500 g maitsestatamata)	1.89	1.48	0.86	220.1
Seakaelakarbonaad (maitsestatamata, jahutatud tükina või lõikudena)	6.70	5.89	6.19	108.0
Maksapasteet	5.86	5.93	5.85	100.1
Terved marineeritud suured kurgid (kuni 1 kg ; €/kg neto ehk kurgi kaalus)	4.71	3.59	3.13	150.3
Maasikamoos	6.16	6.75	4.37	141.0
Rapsiõli (€/l)	2.17	1.97	1.44	151.1
Pelmeenid lihaga (300-500 g pakend)	4.36	4.57	2.02	215.7
Lehttaigen, pärimi-lehttaigen (ca 500 g)	3.07	2.98	2.71	113.1
Õunamahl (1 l pure, plast)	1.08	1.63	0.96	113.0
Gaseeritud joogivesi maitsestatamata (1,5l; v.a mineraalvesi; €/l)	0.43	0.54	0.29	149.6
Gaseerimata joogivesi maitsestatamata (1,5l; v.a mineraalvesi; €/l)	0.41	0.47	0.29	143.9

Allikas: Eesti Konjunktuuriinstituut

3. Mahetoidukaupade ja -jookide sortiment, hinnavõrdlus tavatoodetega

Tabel 3.1. Kodumaiste mahetoidukaupade sortiment Eesti kauplustes (toodete arv)

	2013	2014*	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Piimatooted	69	76	86	124	121	149	150	156
Lihatooted	30	68	107	109	121	129	132	120
Munad	10	13	8	9	9	11	12	15
Mesi, meetooted	42	43	70	44	45	51	56	63
Tera-, kaunvilja ja õlitooted	328	293	304	282	311	327	336	357
sh teravilja- ja jahutooted			206	199	213	196	204	220
pagari- ja kondiitritoored			83	65	68	100	98	105
kaunviljatooted			8	12	20	21	22	21
õlid			6	6	10	10	12	11
Kartul, köögivilja ja neist tooted	174	111	184	209	205	244	252	262
sh kartul			18	8	13	23	21	29
köögiviljad			132	167	164	202	210	211
köögiviljad töödeldult			34	34	28	19	21	22
Puuvili, marjad ja neist tooted	208	153	178	202	226	230	232	251
sh puuviljad, marjad			31	28	47	54	56	57
puuviljad, marjad töödeldult			147	174	179	176	176	194
Beebitoidud			9	12	13	24	32	48
Maitse-, ravimtaimed, teed, kohv	314	210	275	312	235	241	245	281
Maiustused	50	55	75	79	81	81	93	123
Valmistoidud, magustoidud			9	6	35	85	90	91
Alkohol			1	3	8	22	29	31
Muud (seened, lina- ja kanepi- tooted, puumahlad, -siirupid jt)	9	9	8	18	38	101	120	133
Kokku	1234	1031	1328	1409	1448	1695	1779	1931

2013-2014.a kvartaalsed andmed, 2015-2020. a september + eelmiste kuude hooajalised kaubad.

* märts, juuni

Allikad: EMOR (2013–2014), Eesti Konjunktuuriinstituut (2015–2019)

Tabel 3.2. Kodumaiste mahetoodete ja tavatoodete jaehinna erinevused Eesti kauplustes 2020. aasta septembris (tavatoote jaehind=100)

Mahetoode	Tavatoode	Mahetoote hind (tavatoode=100)
Piimatooted		
Mahepiim 4% (1-liitrine pakend)	Tavapiim 3,5% (1-liitrine pakend)	159
Mahepiim 4% (1-liitrine pakend)	Tavatäispiim 3,8-4,2% (1-liitrine pakend)	137
Maitsestatamata mahejogurt	Maitsestatamata tavajogurt (suurtootja)	105
Mahekohupiim vaniljega	Tavakohupiim vaniljega (suurtootja)	164
Mahejuust (poolkõva)	Tavajuust (poolkõva, suurtootja)	161
Mahešokolaadijäätis (>400g pakend)	Tavašokolaadijäätis (>400g pakend)	222
Munad		

Mahetoode	Tavatoode	Mahetoote hind (tava-toode=100)
Mahemuna M (10 tk)	Tavamuna M (10 tk)	202
Mahemuna L (10 tk)	Tavamuna L (10 tk)	220
Lihatooted		
Mahelihaveise hakkliha jahutatud	Tavaveise hakkliha jahutatud	137
Mahelihaveise antrekoot jahutatud	Tava lihaveise antrekoot jahutatud	62
Mahelihaveise välisfilee jahutatud	Tava lihaveise välisfilee jahutatud	72
Mahelihaveise kuubikud jahutatud	Tavalihaveise kuubikud jahutatud	108
Mahetäissuitsuvorst	Tavatäissuitsuvorst	155
Teravilja- ja jahutooted		
Mahenisujahu (püül)	Tavanisujahu (kõrgem sort, suurtootja)	330
Maherukkijahu	Tavarukkijahu (suurtootja)	254
Maheodrajahu	Tavaodrajahu (suurtootja)	182
Mahekaerahelbed	Tavakaerahelbed (suurtootja)	210
Pagari- ja kondiitritooted		
Maheleib	Tavaleib	293
Maheleib	Tavaleib käsitöö	152
Kartul		
Mahekartul lahtine	Tavakartul lahtine	330
Mahekartul pakitud	Tavakartul pakitud	205
Köögivilid		
Maheporgand lahtine	Tavaporgand lahtine	396
Mahekaalikas	Tavakaalikas	324
Mahepeet	Tavapeet	597
Mahepeakapsas	Tavapeakapsas	714
Maheküüslauk	Tavaküüslauk	263
Puuviljad ja marjad		
Maheõun	Tavaõun	129
Maheastelpajumoos	Tavaastelpajumoos	139
Mahemaasikamoos*	Tavamaasikamoos*	190
Mahemustikamoos	Tavamustikamoos	202
Mahevaarika-mustsõstramoos	Tavaaarika-mustsõstramoos	265
Mahe õunamahl naturaalne (0,5-1-liitrine pakend)	Tavaõunamahl naturaalne (0,75-1-liitrine pakend)	138
Mesi		
Mahemesi lisandita (400-500g pakend)	Tavamesi lisandita (400-500g pakend)	150
Maitse- ja ravimtaimed, -teed		
Mahekibuvitsatee	Tavakibuvitsatee	74
Mahekummelitee	Tavakummelitee	131
Mahepiparmünditee	Tavapiparmünditee	126
Mahenõmm-liivatee	Tavanõmm-liivatee	115
Õlid		
Maherapsiõli	Tavarapsiõli (suurtootja)	345

* hinnaerinevuse arvutamisel kasutatud detsember 2020 hinda

Allikas: Eesti Konjunkturiinstituut

Tabel 3.3. Kodumaiste mahetoidukaupade ja tavatoodete keskmised jaehinnad Eesti kauplustes (€/kg)

	2013	2014**	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Piimatooted								
Mahepiim 4%, l	1.24	1.29	1.26	1.22	1.25	1.27	1.25	1.30
Tavapiim 3,5%, l	0.88	0.87	0.73	0.75	0.86	0.84	0.80	0.85
Tavatäispiim 3,8-4,6%, l			0.96	1.02	1.03	1.08	1.02	1.00
Maitsestatamata mahejogurt (400g pakend)	1.92	1.91	2.42	2.50	2.54	2.50	2.53	2.93
Maitsestatamata tavajogurt (400-500g pakend)		1.56	2.81	2.85	2.93	2.90	2.93	2.86
Mahekohupiim vaniljega	5.15	5.34	5.94	6.06	6.13	6.13	6.11	6.76
Tavakohupiim vaniljega			3.48	3.70	3.90	4.07	4.01	4.26
Mahejuust (poolkõva)			14.55	14.99	12.72	13.66	13.44	13.21
Tavajuust (poolkõva, suurtootja)			7.98	7.24	8.32	8.34	8.47	8.47
Mahešokolaadijäätis (>400g pakend)			14.87	14.75	15.41	15.74	15.88	16.17
Tavašokolaadijäätis (>400g pakend)				5.73	6.42	6.59	7.08	7.42
Munad								
Mahemunad M, 10 tk	3.07	2.92	3.24	3.15	3.07	3.32	3.21	3.41
Tavamunad M, 10 tk			1.43	1.36	1.37	1.86	1.78	1.74
Mahemunad L, 10tk			3.35	3.48	3.52	3.75	3.88	3.88
Tavamunad L, 10 tk			1.47	1.38	1.41	1.71	1.74	1.79
Lihatooted								
Mahelihaveise hakkliha jahutatud			8.03	8.60	8.28	8.44	8.50	8.38
Tavaveise hakkliha jahutatud			5.36	6.01	6.52	5.79	5.98	6.15
Mahelihaveise antrekoot	13.73	15.68	12.59	12.45	13.89	14.26	14.13	16.03
Tavalihaveise antrekoot				12.44	13.52	14.45	19.60	24.59
Mahelihaveise välisfilee	15.73	16.39	15.32	19.90	21.57	20.75	18.79	26.16
Tavalihaveise välisfilee			11.49	18.66	23.59	25.27	26.16	27.06
Mahelihaveise kuubikud			13.31	15.05	16.91	16.82	15.88	14.32
Tavalihaveise*** kuubikud, strogo-nov, guljašš				9.99	15.03	16.86	18.69	12.42
Mahetalle tagatükk jahutatud			14.21	14.96	14.99	15.63	15.87	15.57
Mahetäissuitsuvorst				21.38	21.49	21.51	21.49	21.90
Tavatäissuitsuvorst				12.01	11.91	12.06	13.25	13.65
Teravilja- ja jahutooted								
Mahenisujahu (püül)	1.84	1.77	2.13	2.02	2.05	2.15	2.13	2.18

	2013	2014**	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Tavanisujahu (k.s, suurtootja)	0.88	0.87	0.62	0.60	0.66	0.72	0.75	0.68
Maheukkijahu	1.62	1.74	2.09	2.12	2.04	1.85	2.25	2.06
Tavarukkijahu (suurtootja)			0.75	0.66	0.68	0.69	0.75	0.79
Maheodrajahu	2.02	2.07	2.12	2.08	2.02	2.11	1.82	1.78
Tavaodrajahu (suurtootja)			0.97	0.92	1.03	1.23	1.04	0.97
Mahekaerahelbed			3.05	3.06	3.02	3.19	3.27	3.03
Tavakaerahelbed			1.79	1.48	1.47	1.47	1.48	1.48
Pagari- ja kondiitritooted								
Maheleib	3.34	3.53	3.08	5.50	5.43	5.59	5.72	5.67
Tavaleib	1.80	1.83	1.43	1.76	1.75	1.81	1.93	1.97
Tavaleib käsitöö			2.42	2.75	3.10	3.10	3.42	3.58
Kartul								
Mahekartul, lahtine	0.83	0.78	0.79	1.06	1.16	1.07	1.38	1.47
Tavakartul, lahtine	0.38	0.37	0.24	0.36	0.45	0.50	0.54	0.46
Mahekartul, pakitud			1.03	1.36	1.56	1.62	1.54	1.77
Tavakartul, pakitud	0.78	0.88	0.76	0.79	0.85	0.86	0.99	0.89
Köögivil								
Maheporgand, lahtine	1.42	1.82	2.53	1.51	1.51	1.89	2.49	1.66
Tavaporgand, lahtine	0.43	0.49	0.28	0.32	0.37	0.53	0.62	0.42
Maheporgand, pakitud			3.59	2.89	2.08	2.85	3.74	2.41
Tavaporgand, pakitud	0.92	0.77	1.07	1.03	1.11	1.42	1.43	1.21
Mahekaalikas	1.62	1.35	3.80	1.88	1.78	2.47	3.17	2.38
Tavakaalikas			0.53	0.64	0.77	0.78	0.89	1.15
Mahepeet	1.52	1.67	2.00	1.89	1.55	2.14	3.23	2.23
Tavapeet			0.41	0.38	0.46	0.53	0.71	0.36
Mahepeakapsas	1.22	1.69	2.54	1.98	1.60	1.97	3.09	2.22
Tavapeakapsas			0.24	0.36	0.38	0.40	0.71	0.37
Maheküüslauk	9.87		11.15	16.85	13.97	19.63	15.35	19.26
Tavaküüslauk			7.22	9.59	9.07	7.67	8.2	7.14
Puuviljad ja marjad								
Maheõun	2.14	2.65	3.14	2.81	2.84	3.29	3.51	4.01
Tavaõun	1.64	1.88	2.25	1.71	1.92	2.26	2.16	2.51
Maheastelpajumoos	14.67	14.70	12.66	14.10	14.47	15.58	15.99	16.74
Tavaastelpajumoos				13.04	11.76	13.19	11.85	11.35
Mahemaasikamoos	13.34	13.80	14.74	14.41	15.27	15.84	15.98	15.86
Tavamaasikamoos			5.98	6.35	6.13	6.64	7.10	7.52
Mahevaarikamoos				14.69	14.69	13.58	15.43	16.90

	2013	2014**	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Tavavaarikamoos			5.81	6.20	6.51	6.82	6.95	7.48
Mahemustikamoos	13.19	13.90	14.93	16.07	15.60	16.28	15.92	15.80
Tavamustikamoos			6.64	6.64	7.08	7.51	7.47	8.10
Maheõunapüree	6.27	9.20	7.50	15.46	15.80	16.28	15.84	15.67
Tavaõunamoos			2.97	3.03	4.00	4.04	3.08	4.11
Mahe õunamahl naturaalne (0,5-1-liitrine)			3.71	4.64	4.50	4.68	4.82	5.32
Tavaõunamahl naturaalne (0,75-1-liitrine)				3.39	3.22	3.54	3.38	3.92
Mesi								
Mahemesi (0,4-0,5 kg pakend)	12.68	12.65	16.95	15.96	16.63	20.41	18.68	17.47
Tavamesi (0,4-0,5 kg pakend)			9.90	10.39	11.03	12.03	11.33	11.64
Maitse- ja ravimtaimed (10 g hind)								
Mahekibuvitsatee, -marjad	0.35	0.30	0.33	0.39	0.46	0.46	0.49	0.50
Tavakibuvitsatee, -marjad			0.48	0.45	0.48	0.48	0.50	0.52
Mahekummelitee	1.01	1.15	1.13	0.89	1.14	1.14	1.16	1.20
Tavakummelitee			0.76	0.94	0.88	0.90	0.99	0.97
Mahenõmm-liivatee	0.99	1.10	1.05	1.04	1.16	1.04	1.19	1.31
Tavanõmm-liivatee				1.40	1.30	1.15	0.95	1.12
Mahepiparmünditee	0.97	1.01	1.03	0.89	1.15	1.20	1.25	1.23
Tavapiparmünditee			1.13	1.07	1.10	1.03	1.04	1.00
Õlid								
Maherapsiõli			6.78	8.34	6.13	5.76	5.99	7.64
Tavarapsiõli (suurtootja)				1.82	1.86	1.77	1.74	1.79

Kvartaalsed andmed, v.a 2015. aastal, kui teostati hinnavaatlus ainult septembris.

2013-2014. aastatel võisid hinnavõrdluses olla teised indikaatortooted ja pakendi suurused kui ülejäänud aastatel.

* september, detsember

** märts, juuni

***tavaveiseliha hind 2020. aastal

Allikad: EMOR (2013-2014), Eesti Konjunkturiinstituut (2015–2020).